STUDII ȘI ARTICOLE

PRIETENIA: OBICEI COMUN, VIRTUTE RARĂ. COMENTARII PE MARGINEA EVANGHELIEI DUMINICII A DOUA DIN POST (MARCU 2, 1-12)

Preot lect. univ. dr. MARIUS FLORESCU

Introducere

Textul Evangheliei de la Marcu, ce se citește în duminica a doua din Post, deși este un text relativ scurt, surprinde prin complexitate și prin multitudinea de idei care se pot desprinde din el. Dintre toate, tema prieteniei are parcă rezonanță mai mare cu lumea în care trăim. De unde se desprinde această temă? Din relatarea faptului că slăbănogul din Capernaum a fost adus înaintea Mântuitorului de către patru bărbați, și de aici se presupune în mod firesc existența unei prietenii între ei.

De ce tema prieteniei are rezonanță cu lumea de azi? Pentru că prietenia a ajuns în foarte multe situații ceva care nu mai contează decât pentru satisfacerea unor nevoi imediate. Pentru prietenia virtuală determinată de tehnologia și mijloacele de socializare între oameni a luat parcă tot mai pregnant locul unei prietenii adevărate și mai ales reale. Din această perspectivă, prietenia pe care ne-o îmbie textul Evangheliei de la Marcu pare ceva deja extraordinar, ceva ce poate să constituie un model pentru mulți, dar mai ales pentru tinerii aflați la vârsta la care prieteniile se formează[1].

Prietenia - sub toate formele și manifestările ei – este așadar un obicei comun în zilele noastre. Prietenia adevărată este destul de rară, de aceea se cere căutată și promovată.

Exegeza textului de la Marcu 2, 1-12

Capernaumul este un oraș din Galileea, pe malul lacului Ghenizaret, cam la patru km de unde râul Iordan intră în acest lac numit și Marea Galileei. El nu este pomenit deloc în Vechiul Testament. Totuși este un oraș care s-a descoperit în preajmă și care a existat cu multe secole înainte de venirea

[1] Părintele Necula și Părintele Doboș, sesizau la unison că tinerilor de acum le lipsește tocmai puterea exemplului unor modele bune de urmat în viață și niște prietenii bazate pe principii morale și etice (*Împăcarea cu tine însuți*, Bookfest, București, 2022, pp. 43-47)

Mântuitorului în trup, o cetate de frontieră a Țării Sfinte așezată la întretăierea drumurilor comerciale din timpuri îndepărtate.

În această cetate numită „orașul său" pentru timpul îndelungat pe care îl petrecea Domnul acolo, s-a aflat Iisus când vorbea mulțimilor într-o casă deja supraaglomerată. Tot aici se întâlnise și cu sutașul roman care a ajutat la construcția sinagogii, căruia Iisus i-a vindecat slujitorul[2]. Tot aici vindecă Iisus pe soacra lui Petru și își începe propovăduirea, potrivit relatărilor evangheliștilor.

În sinagoga din Capernaum s-a descoperit o coloană pe care scrie în aramaică: „Halhum, fiul lui Iohana a făcut această coloană. Fie binecuvântat!". Numele de Halhum îl găsim tot la Marcu sub traducerea de Levi, adică tatăl evanghelistului Matei. Peste aproape 300 de ani de la înălțarea Domnului la ceruri, din vremea Sfântului Împărat Constantin cel Mare găsim o inscripție prin care îl împuternicește pe un iudeo-creștin cu numele Iosif să zidească o biserică în Capernaum.

Și iată deodată, în casa în care învăța Domnul Iisus și care era supraaglomerată se întâmplă ceva neobișnuit: se desface acoperișul casei, bucată cu bucată. „Ce credeți că i-au spus cei din casă lui Iisus? Nu relatează evanghelistul. Dar dacă suntem atenți, auzim ce i-au spus cei din casă lui Iisus și celor patru bărbați: Oameni buni, ce faceți? Stricați casa omului, pe care și-a făcut-o cu atâta trudă. Ce le va fi răspuns atunci Hristos? Lăsați-i să desfacă acoperișul mai departe"[3]. Pentru că Iisus știa ce va urma să se întâmple. Și fără să zăbovească, Domnul îi dă slăbănogului dezlegare de păcate spunând: „Iertate îți sunt păcatele tale!". Fără să aibă puterea să se roage Domnului pentru ceva, slăbănogul primește iertarea păcatelor, fiind vindecat mai întâi de slăbiciunea sufletească. Apoi, aude din gura Mântuitorului cuvintele de slobozire din boala cumplită de care era legat: „Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă!".

Iisus avea o putere în cuvânt care îi atrăgea pe toți. Se explică de ce nu mai era loc în casă. Dintre oamenii care erau acolo de față se disting cu precădere „oamenii de suflet". Așa îi numea pe cei patru bărbați, într-un cuvânt la Evanghelia din această duminică, episcopul Ioan Mihălțan al Oradiei. „Această atitudine de suflet este fundamentată pe marea forță a iubirii"[4]. Ei nu au avut astâmpăr, ca și samarineanul milostiv, până ce nu l-au dus pe prietenul lor înaintea Mântuitorului. Apoi Iisus îl vindecă pe acesta „văzând credința lor".

---

[2] Vezi tâlcuirea la această Evanghelie dată de mitropolitul dr. †Antonie Plămădeală, în *Tâlcuri noi la texte vechi*, *ediția a doua*, București, 1996, p. 147

[3] *Învіatul din Nazaret, Convorbiri duhovnicești cu † Ioan al Banatului*, Editura Sophia, București, 2017, p. 206

[4] Ioan Mihălțan, Episcopul Oradiei, *Idei din Sfintele Evanghelii pentru predicile duminicilor și sărbătorilor de peste an*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, Oradea, 1999, p. 24

Părintele Nicolae Steinhardt se referea în cunoscuta lucrare *Dăruind vei dobândi* și la admirațiile Domnului. Iisus literalmente îi admiră pe cei patru bărbați, „văzând credința lor", adică admirând prietenia cu slăbănogul, deși slăbănogul nu avea ce să le ofere, apoi devotamentul, perseverența, iscusința, hotărârea de care au dat dovadă[5].

Păcatul este acoperișul sau peretele care desparte pe om de Dumnezeu. Acesta se ridică doar prin puterea credinței și a iubirii. Părintele Zosim Oancea care a alcătuit o lucrare intitulată *Popasuri omiletice la duminici și sărbători* asemăna pe cei patru bărbați care l-au dus pe slăbănog înaintea Domnului cu alergătorii din cursele cu obstacole. Nu au stat în calea lor nici zăduful zilei, nici mulțimile adunate și nici măcar construcția propriu-zisă a casei[6]. Puteau să aștepte până ce termina Domnul de vorbit și să-l înfățișeze atunci când ieșea din casă. Dar nu au mai zăbovit și s-au grăbit să-și ajute prietenul, găsind apoi și împlinirea în vindecarea dublă oferită de Mântuitorul.

Prietenia pe care o vede la cei patru bărbați anonimi este aceeași despre care vorbește Hristos Domnul atunci când zice: „Mai mare dragoste ca aceasta nimeni nu are, ca viața să-și pună pentru prietenii săi" (Ioan 15, 13).

Virtuțile prieteniei adevărate în viziunea celor vechi și în spiritualitatea contemporană

Despre prietenia în lumea greco-romană a vorbit la noi mai ales părintele profesor Ioan G. Coman, în lucrarea *Frumusețile iubirii de oameni în spiritualitatea patristică*[7]. Părintele profesor enumeră câteva criterii ale prieteniei la vechii gânditori și clasici precreștini, dintre care am reținut:

- Prietenia fiind un act liber și selectiv, trebuie să punem multă grijă în alegerea prietenilor;
- Dacă prietenul este un alter ego, se cuvine să-l iubim ca pe noi înșine;
- Caracteristica fundamentală a adevăratei prietenii este statornicia;
- Prietenia este colaboratoarea virtuților, nu tovarășa viciilor. Aici intră și obligația de a păstra neatinsă onoarea prietenilor;
- Prietenia se cuvine să fie degajată, sprintenă, plăcută, gata de curtoazie și volubilitate;
- Între o pritenie veche și una nouă, nu trebuie să ezităm niciodată;
- Antichitatea păgână este unanimă în a recomanda un număr restrâns de prieteni. Prieten în sens desăvârșit nu poate fi cineva cu mai mulți;
- Durata prieteniei este nelimitată;
- Adevărata prietenie este veșnică;

---

[5] Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobândi*, Editura Mănăstirii Rohia, 2006, p. 326

[6] Preot Zosim Oancea, *Popasuri omiletice la duminici și sărbători*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2004, pp. 151-152

[7] Preotul profesor Ioan G. Coman, *Frumusețile iubirii de oameni în spiritualitatea patristică* Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1988

- Lingușitorul poate fi deosebit de prietenul adevărat, așa cum lucrurile colorate și simulate pot fi deosebite de cele curate și adevărate[8].

Un capitol inspirațional este cel legat de prietenia dintre profesori și studenți, unde este redat exemplul vestitului profesor și retor Origen[9]. Studenții săi, dintre care unii Sfinți Părinți ai Bisericii, erau fascinați de felul în care preda Origen și se raporta la ei.

Prietenia este un lucru valoros și în lucrarea *Spovedania unui pelerin rus către duhovnicul său*, unde la un moment dat este relatat episodul în care și pelerinul și profesorul se adresează duhovnicului: „a venit ceasul să ne despărțim și să plecăm. Din adâncul inimii vă rugăm să vă rugați pentru călătoria noastră și pentru prietenia noastră”[10], semn că împărtășirea atâtor gânduri personale și trăiri duhovnicești i-a legat într-o frumoasă prietenie.

„Credeți în prietenie?”, era întrebat odată Părintele Teofil Părăianu. „Da, din toate puterile”. „Ce este aceasta?”. „Prietenia este confluența între iubiri, este o realitate din cer adusă pe pământ, este ceva ce se alcătuiește din reciprocitate, în iubire și respect. Eu să știți că totdeauna am avut prieteni, de când mă știu am avut prieteni, am și acuma și nu puțini și sunt foarte bucuros de prieteni. Cred într-o prietenie adevărată, sfântă și curată și o recomand din toate puterile mele”.

„Rămâne ea în veșnicie?”. „Da”.

„Dar dacă unul dintre prieteni ajunge în rai și celălalt în iad?”. „Nu se poate, pentru că prietenii trebuie să ajungă în același loc, că-s cam la fel. Cei ce se potrivesc în lumea aceasta se potrivesc și în lumea cealaltă”[11].

Mitropolitul cărturar Nicolae Corneanu, părintele nostru duhovnicesc, nota într-una dintre volumele sale de scrieri patristice că: „prietenia reprezintă o însușire indispensabilă a omului. Creatorul l-a înzestrat cu ea pentru a-I face viața mai frumoasă și a-l ajuta să poată suporta mai ușor inerentele greutăți. Sfinții Părinți ai Bisericii au vorbit mereu despre prietenie și i-au închinat pagini în șir. De exemplu Sf. Maxim Mărturisitorul spunea că viața prietenilor este o bucurie și o suferință comună”[12].

Asemenea ziceri ale Sfinților Părinți despre prietenie le-am putea adăuga fără nicio greutate[13]. Una dintre prieteniile cele mai cunoscute din

---

[8] *Idem*, pp. 146-151

[9] *Idem*, pp. 159-161

[10] A șaptea istorisire din *Spovedania unui pelerin rus către duhovnicul său*, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei, 1999, p. 190

[11] *Veniți de luați bucurie. Părintele Teofil Părăian. O sinteză a gândirii Părintelui Teofil în 750 de capete*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2001, pp. 114-115

[12] Mitropolit Nicolae Corneanu, *Miscellanea patristica*, Editura Amarcord, Timșoara, 2001, p. 119

[13] Vezi pr. dr. Gh. Paschia, *Din cugetările și sfaturile morale ale Sfinților Părinți și ale unor scriitori clasici români despre prietenie*, în „B.O.R.”, an C, nr. 3-4, martie-aprilie 1982, pp. 300-304

veacul de aur al perioadei patristice este cea dintre Sfinții Vasile cel Mare și Grigorie de Nazianz[14].

În articolul intitulat „Ce cred că înseamnă prietenia creștină” și publicat în exclusivitate pe basilica.ro, Teodor Baconschi spunea că prietenia creștină dintre doi oameni nu e doar simetrică ci „intră în logica Terțului inclus, căci Hristos e al treilea Prieten care-i însoțește, îi ajută să-și ierte unul altuia neputințele și erorile, le inspiră un orizont mai presus de istorie și de împrejurările imediate”[15].

„**Icoane**” **ale prieteniei în Vechiul și Noul Testament**

- Prietenia dintre Rut și Naomi, soacra ei
Rut 1, 16-17:

Iar Rut a zis: „Nu mă sili să te părăsesc şi să mă duc de la tine; căci unde te vei duce tu, acolo voi merge şi eu şi unde vei trăi tu, voi trăi şi eu; poporul tău va fi poporul meu şi Dumnezeul tău va fi Dumnezeul meu. Unde vei muri tu, voi muri şi eu şi voi fi îngropată acolo. Orice-mi va face Domnul, numai moartea mă va despărţi de tine!”. Aici avem o dovadă de loialitate puternică și totodată rară, în care se arată că prietenia este de fapt veșnică. Deși se spune, în termeni omenești, că moartea le va despărți, sensul duhovnicesc este acela că prietenia dintre ele este, de fapt, veșnică.

- Prietenii lui Iov, care vin de departe să îi asculte necazul
Iov 2, 11-13

Iar trei prieteni ai lui Iov au aflat despre toate aceste nenorociri care dăduseră peste el şi au venit fiecare din ţara lui şi ei erau: Elifaz din Teman, Bildad din Şuah şi Ţofar din Naamah. Ei se înţeleseseră împreună să vină să împărtăşească durerea lui şi să-l mângâie.Şi când ei şi-au ridicat ochii de departe, nu l-au mai recunoscut. Atunci au slobozit glasurile lor, s-au tânguit şi şi-au sfâşiat fiecare veşmântul şi şi-au presărat capul cu ţărână. Apoi au şezut pe pământ, lângă el, şapte zile şi şapte nopţi, fără să-i spună nici un cuvânt, căci vedeau cât este de mare durerea lui. Ca niște prieteni buni și adevărați, cei trei bărbați, asemenea celor patru din Evanghelia cu slăbănogul din Capernaum, au lăsat toate și au venit să îl cerceteze pe prietenul lor. Și

[14] Vezi studiul pr. Marin M. Braniște, *Momente și aspecte ale prieteniei Sfinților Părinți capadocieni*, în „Mitropolia Olteniei”, an XIV, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1962, pp. 40-56
[15] https://basilica.ro/teodor-baconschi-ce-cred-ca-inseamna-prietenia-crestina/, accesat la 20 iunie 2024

chiar dacă nu au putut să îi readucă statutul înapoi, au ascultat ce avea de spus, iar pentru Iov acest lucru a contat foarte mult.

- Prietenia dintre Ilie și Elisei
IV Regi 2, 1-2

În vremea când Domnul a vrut să înalţe pe Ilie în vârtej de vânt la cer Ilie a plecat cu Elisei din Ghilgal. Şi Ilie a zis către Elisei: „Stai aici, căci Dumnezeu mă trimite la Betel". Iar Elisei a zis: „Cât este de adevărat că Domnul este viu şi cum este viu şi sufletul tău, tot aşa de adevărat este că nu te voi lăsa singur". Şi s-au dus amândoi la Betel. O frumoasă caracteristică a prieteniei este capacitatea de a fi aproape unui om atunci când are nevoie de tine. Urmând o călătorie necunoscută, Ilie este însoțit de Elisei la Betel, deși Ilie nu vroia să îl expună și pe acesta la prefacerile care aveau să se petreacă în scurt timp cu el. Ilie însuși nutrea o temere omenească, de aceea nu vroia ca și Elisei să fie părtaș ei. Dar prietenia adevărată le îndură cu dragoste pe toate, după cuvântul Apostolului Pavel din I Corinteni 13.

- Prietenul vechi vs. prietenul nou:
Înțelepciunea lui Isus Sirah 9, 12-13

Nu părăsi pe prietenul cel vechi, nu este asemenea lui. Vin nou este prietenul nou, de se va întâmpla cu veselie îl vei bea. Cu adevărat pildele și cuvintele pline de înțelepciune din această carte a Vechiului Testament au relevanța lor, fiind mai întâi testate în viața de zi cu zi, la fel ca proverbele și zicătorile din lume. Prietenul vechi este de folos și de mare ajutor în viață[16].

- Domnul Iisus Hristos, despre prietenie
Ioan 15, 12-14

Aceasta este porunca Mea: să vă iubiţi unul pe altul, precum v-am iubit Eu. Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii săi. Voi sunteţi prietenii Mei, dacă faceţi ceea ce vă poruncesc. O lovitură pentru regimul comunist ateu din România de altă data a fost gestul scriitorului Mircea Vulcănescu din închisoarea de la Aiud, când a salvat un tânăr de la moarte cu prețul vieții sale, împlinind astfel în literă

[16] Vezi prezentarea cărților citate din Vechiul Testament și principalele idei la Pr. prof. Vladimir Prelipceanu, Pr. prof. Gheorghe Barna, Pr. prof. Nicolae Neaga, Pr. prof. Mircea Chialda, *Studiul Vechiului Testament. Manual pentru Facultățile de Teologie*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2006

cuvântul Domnului Iisus[17]. Iisus nu cere altceva în schimb pentru prietenia oferită de El decât dragoste. „Creștinismul este cea mai mare și mai desăvârșită școală a prieteniei. Biserica nu este altceva decât un stadion de întrecere în iubire, având drept țel la capătul alergării, mântuirea. Aceasta pentru că Mântuitorul nostru Iisus Hristos, coborât prin dragostea Tatălui față de lume, socotește mântuirea ca un act sublim al prieteniei divine. Creștinismul are la baza lui actul ultim al celei mai sublime prietenii, adică moartea pentru prieteni. Modelul desăvârșit de prietenie și de iubire este Mântuitorul nostru Iisus Hristos care proclamă că adevărata prietenie cere o dragoste încununată de jertfă”[18].

- Iisus și prietenii săi Lazăr, Marta și Maria
Ioan 11, 4-6

Iar Iisus, auzind, a zis: Această boală nu este spre moarte, ci pentru slava lui Dumnezeu, ca, prin ea, Fiul lui Dumnezeu să Se slăvească. Şi iubea Iisus pe Marta şi pe sora ei şi pe Lazăr. Când a auzit, deci, că este bolnav, atunci a rămas două zile în locul în care era. Mântuitorul a avut prieteni pe pământ mai întâi pe mama Sa, pe dreptul Iosif, pe ucenici, pe cei care îi ascultau cuvântul și pe toți care credeau în El. În mod special însă, Iisus poposea adesea la casa lui Lazăr și a surorilor lui Marta și Maria, pe care îi iubea. Din nou apare virtutea iubirii ca fiind temelia prieteniei adevărate.

*

Poate cea mai grăitoare icoană a prieteniei creștine este icoana *Iisus și prietenul său Sfântul Mina*, icoană coptă din secolul IV, unică prin modul de a reprezenta pe Iisus și pe Sfântul Mina. Iisus ține mâna stângă pe după capul Sfântului Mina, pe umeri, în semn de prietenie. Dacă pe umerii Domnului Iisus Hristos, sub chipul oii pierdute sau a omului căzut pe drumul dintre Ierusalim și Ierihon în reprezentarea Bunului Păstor, icoana omagială de anul acesta,

[17] Închis la Aiud, Mircea Vulcănescu a ținut o serie de conferințe considerate subversive de torționari, pentru că le menținea oamenilor moralul. A fost încarcerat cu alți 12 deținuți din celula sa, în beciul secției 1, unde au fost dezbrăcați în pielea goală și lăsați în frig, neavând paturi sau scaune pe care să șadă. Epuizat, unul dintre deținuți a căzut din picioare după câteva ore. Conform unui martor, Vulcănescu s-ar fi așezat pe ciment ca o saltea pentru cel doborât, salvându-i viața. Vulcănescu a murit pe 28 octombrie 1952, bolnav de plămâni. Șeful temnicerilor de la Aiud l-a pedepsit mutându-l din celula condamnaților într-o celulă din cetățuia închisorii, în care a petrecut o noapte pe un ger de -20º. Avea 48 de ani și a lăsat un îndemn: „*Să nu ne răzbunați!*” (https://ro.wikipedia.org/wiki/Mircea_Vulc%C4%83nescu, accesat la 20 iunie 2024)

[18] Octavian-Silviu Tătulea, *Prietenia creștină - icoană a raiului*, https://doxologia.ro/prietenia-crestina-icoana-raiului, accesat la 20 iunie 2024

putem fi oricare dintre noi și în locul Sfântului Mina poate fi orice om care acceptă cererea de prietenie a Mântuitorului.

Concluzii

Din cele parcurse în scurtul studiu de față, observăm că peste tot prietenia adevărată este caracterizată mai întâi de dragoste. Loialitatea și empatia sunt alte caracteristici fără de care o prietenie adevărată nu poate exista. Prietenia transcende timpul și este orientată spre veșnicie. Putem fi prieteni cu orice ne împărtășește sentimentele, preocupările, ș.a. Adevărata prietenie este însă numai în Hristos, care este de la începutul venirii Sale în lume Prietenul desăvârșit.

Lumea pare tot mai străină de aceste concepte. Prieteniile sunt tot mai afectate de individualism și de acapararea tehnologiei. Inteligența artificială poate fi, de exemplu, un prieten până la un punct. Poate să te asculte și chiar să îți dea sfaturi, mimând până și empatia. Dar niciodată nu va fi ca un suflet pe care să îl simți aproape în bucurii și în tristeți.

Nu vom reuși noi să schimbăm lumea, dar putem să ne schimbăm pe noi înșine și măcar pe unul de lângă noi, arătându-i frumusețile și bucuriei prieteniei sincere și dezinteresate.